

Nieuwe waarneming van Zwartkopgors (*Emberiza melanocephala*) in Nederland

door

H. STEL

(*New record of the Black-headed Bunting*)

Op 2 februari 1967 ontdekte mijn zoon Henk Stel, bosbouwkundig student te Wageningen, in de tuin achter onze woning te Ede een „vreemde vogel”, die hij die dag vanuit de woonkamer op ongeveer 10 meter met zijn kijker (7 x 50) meerdere malen, steeds gedurende 5 tot 10 minuten achtereenvolgend, heeft kunnen waarnemen. Aan de hand van de „Vogelgids” meende hij toen met vrij grote zekerheid de soort te kunnen vaststellen, n.l. een *Zwartkopgors* ♂ in winterkleed (*Emberiza melanocephala*).

Gelukkig verscheen de vogel de volgende dagen (3 en 4 februari) weer op de voederplaats in onze tuin en toen hebben mijn vrouw en ik hem ook met mijn kijker (6 x 30) vele malen per dag op dezelfde afstand zeer goed kunnen waarnemen. Hierbij kwam ik eveneens tot dezelfde overtuiging als mijn zoon.

De vogel kwam steeds fourageren op de grond en op een grote voederplank op 25 cm hoogte boven de grond en deed zich daarbij te goed aan brood en allerlei soorten zaad voor de buitenvogels. Hij bevond zich meestal in gezelschap van een aantal Groenlingen, Huismussen, enkele Vinken, een paar Spreeuwen, een Heggemus en een enkele Merel. Wanneer ze werden verstoord en opvlogen, bleven ze daarna meestal in de nabijheid van de voederplaats op ongeveer 2 à 3 m hoogte in wat houtgewas (vlier, berk en spar) in onze tuin zitten, om na enige tijd het fourageren weer te vervolgen. Een enkele keer vlogen ze iets verder weg naar nabijgelegen tuinen, maar kwamen toch geregeld weer terug.

Toen ik op 5 februari de vogel weer zag, besloot ik te proberen om hem te vangen. Daartoe plaatste ik mijn nylon-mistnet (ongeveer 6 x 3 meter) tussen de voederplaats en het struikgewas in en nauwelijks tien minuten later had ik hem gevangen. Hij werd toen in een kooi geplaatst om nader te kunnen worden bestudeerd.

Opvallend was de ongestreepte, geheel gele onderzijde vanaf de snavel tot en met de onderstaartveren; de snavel was grijsachtig; de wangen zeer donkerbruin tot zwart; de flanken iets roestbruin; bovenop de kop bruin, waardoorheen iets zwart was te zien; aan de rugzijde bruin met lichter en donkerder plekken; geen witte staartpennen; de poten licht bruin-rood. Een enkele keer liet de vogel een kort „ziet, ziet” horen.

Op grond van deze determinatie stond het voor mij nu volkomen vast, dat het inderdaad een *Zwartkopgors* ♂ in winterkleed was.

De vogel is dezelfde dag nogmaals „gecheckt” door een tweetal andere ornithologen, n.l. de heren Dr. W. H. van Dobben te Wageningen en H. N. Leys te Ede. Beiden kwamen, onafhankelijk van elkaar, tot dezelfde overtuiging. De heer Leys deed dit aan de hand van het werk van Hollom en de

heer Van Dobben raadpleegde daarbij „The Handbook of British Birds”. De heer Van Dobben heeft de vogel in zijn hand gehad en de kleuren van het verenkleed bij daglicht en bij kunstlicht nauwkeurig bekeken, waarbij hij tevens gelet heeft op de kleur van de iris (n.l. bruin). Verder heeft de heer Van Dobben speciaal gelet op de gaafheid van de veren (in 't bijzonder de staart- en vleugelpennen) en kon toen met stelligheid verklaren, dat het hier zéér zeker niet een uit gevangenschap ontsnapte vogel betrof.

Ook Prof. Dr. D. M. de Vries, Mevr. G. de Vries-Smeenk en de heer B. J. Hoogers, allen te Wageningen, hebben de vogel in de kooi nog van nabij kunnen bekijken. Ook zij zagen duidelijk, dat het een Zwartkopgors ♂ in winterkleed was.

Op 6 februari om 8.15 uur heeft hij toen, na geringd te zijn, de vrijheid herkreten. Diezelfde dag en ook op 7 februari kwam deze vogel nog regelmatig op de voederplaats achter ons huis terug. Op 8 februari begon het kouder te worden en vielen er regen- en hagelbuien met soms wat natte sneeuw. Die dag en ook daarna is de gors hier niet meer gezien.

Het broedgebied van de Zwartkopgors bevindt zich in Zuid-Oost-Europa, n.l. Oost-Italië, Joego-Slavië, Albanië, Griekenland, Zuid-Boelgarije en Turkije; verder in Klein-Azië, Perzië, Zuid- en Z.O.-Rusland. Het overwinteringsgebied ligt in N.W. India.

Als dwaalgast is deze vogel o.a. waargenomen in Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije, Zwitserland, Frankrijk, Duitsland (o.a. 17 x op Helgoland), Groot-Brittannië (o.a. 6 x in Engeland en 4 x in Schotland), alsook op Malta en op Sicilië.

In Nederland is de Zwartkopgors waarschijnlijk waargenomen in augustus 1931 op Texel. Verder werd op 15 september 1939 op de Vinkenbaan te Monster een ♂ gevangen (Ardea 29: 226 en Ardea 50: 92), doch deze vondst is later weer van de „check-list” afgevoerd, omdat dit geval betrekking had op een uit gevangenschap ontsnapte vogel (Limosa 37: 300, Med. 3, C.N.A.).

Tenslotte zijn er twee door de Commissie voor de Nederlandse Avifauna erkende waarnemingen voor ons land bekend, n.l.: Op 15 juni 1956 een ♂ in de tuin van de vuurtorenwachter op Texel (Eijerland) (zie Limosa 30: 86 en Ardea 50: 92) en op 12 mei 1962 een ♂ bij De Koog op Texel. Deze vogel is bovendien gefotografeerd (in kleuren) (Limosa 37: 53).

Het hierboven beschreven, door ons waargenomen en gevangen exemplaar, zou dan dus het derde geval voor Nederland zijn.

LITERATUUR:

- Hollom, P. A. D.: Popular Handbook of British Birds.
 Niethammer, G.: Handbuch der Deutschen Vogelkunde.
 Peterson, R. T. c.s.: De Vogelgids.
 Voous, K. H.: Atlas van de Europese Vogels.
 Witherby, H. F. c.s.: The Handbook of British Birds.

SUMMARY:

New record of the Black-headed Bunting.

On February 5th, 1967 a specimen of the Black-headed Bunting was caught in Ede, Province of Gelderland. This is the first find and the third record of this species in the Netherlands.